

Adoptie & Foster Coaching Nederland

contact@adoptiecoaching.org
+31 6 103 76 190

Geachte dames/heren,

Onderwerp: Reactie op het voorstel Wet kind, draagmoederschap en afstamming

WET KIND DRAAGMOEDERSCHAP EN AFSTAMMING

Het ontwerp van de Wet kind, draagmoederschap en afstamming is gebaseerd op een drijfzand van naïeve hoop. Hoop dat wensouders in hun verlangen naar een eigen kind (want een pleegkind is blijkbaar geen optie) ervoor kiezen om tijdig met de draagmoeder keurige afspraken te maken en die te laten verzegelen door de rechter. Maar wat als de rechter negatief oordeelt?

De voorgestelde wettelijke regeling staat er niet aan in de weg dat wensouders en draagmoeder niettemin hun traject vervolgen en na de geboorte van het kind de huidige juridische paden bewandelen om het ouderschap van het kind over te dragen aan de wensouders.

De ervaring heeft geleerd dat als een kind eenmaal een bepaalde periode door de wensouders is verzorgd, er geen rechter is die weigert het 'fait accompli' te formaliseren, ook als daarbij sprake is geweest van laakbaar gedrag (Voor de verwijzing: [Casus Baby Donna](#)).

HOOP OF PRAKTIJK

En dan is er de hoop dat wensouders en draagmoeder de gemaakte afspraken nakomen. Maar wat als de wensouders zich tijdens de zwangerschap of na de geboorte van het kind bedenken?

Volgens het wetsvoorstel kan op die grond van herroeping van de rechterlijke beschikking geen sprake zijn. Moet het kind dan maar opgroeien bij ouders die het eigenlijk niet meer wensten? En wat als dit leidt tot kindbeschermingsmaatregelen – en eventueel in het uiterste geval afstand van het kind – wat is dan de positie van de draagmoeder? En andersom, wat als de draagmoeder zich bedenkt, maar zich geconfronteerd ziet met een afwijzing van haar verzoek om herroeping door de rechter. Wordt zij dan onder toezicht geplaatst als zij de zwangerschap niet meer wil uitdragen? Of als zij het kind juist wil houden, wordt het kind na de geboorte dan zo nodig met behulp van de sterke arm bij de draagmoeder weggehaald? En wie controleert dat de gemaakte afspraken over contact tussen draagmoeder en kind door de wensouders wel worden nageleefd? Het zijn maar

enkele aspecten waarover de toelichting veelzeggend zwijgt. Want wie alleen al over deze aspecten goed gaat nadenken, kan niet anders dan tot de conclusie komen dat het voorstel bestaande juridische hoepels in feite alleen maar vervangt door nieuwe juridische hoepels. Is dit doemdenken? Nee. Bij een constructie als draagmoederschap is het net als bij een huwelijk, zolang iedereen blij is en in goede harmonie afspraken met elkaar kan maken, loopt het wel rond in de praktijk. Een wettelijke regeling is juist bedoeld voor de situaties waar die goede harmonie er niet (meer) is. **Maar daarin voorziet dit voorstel niet, deze berust enkel op een roze wolk gedachte.**

De wetgever hoopt namelijk ook dat wensouders niet (langer) uitwijken naar schimmige praktijken in het buitenland door een strafrechtelijke aanpak van kinderkoop en vereenvoudigde erkenning van geboorteaktes uit landen als aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan.

Opmerkelijk is dat het onderwerp kinderkoop – aangeduid als een van de vier kernelementen van het voorstel – *nog helemaal niet is uitgewerkt*. Dit roept de vraag op waarom het voorstel dan nu wel al in consultatie is gegeven en of, na uitwerking van dit onderwerp, hierover alsnog een consultatie zal plaatsvinden.

DE FINANCIËLE KANT VAN DE KWESTIE

Over dit onderwerp is immers ook wel het nodige te zeggen. Volgens de toelichting hangt de uitwerking samen met de regeling omtrent de (on)kostenvergoeding. Als het gaat om de vergoeding aan de draagmoeder kan het echter niet heel ingewikkeld zijn. Zowel het nationale als het Europese recht regelt dat het beschikbaar stellen van lichaamsmateriaal 'om niet' moet geschieden, omdat het als een altruïstische daad moet worden gezien en financieel gewin het risico met zich brengt dat van een vrijelijke toestemming geen sprake is. Bij draagmoederschap wordt het lichaam beschikbaar gesteld en kan hiermee dus op dezelfde lijn worden geplaatst. Oftewel, bestaande regelgeving kadert reeds in dat aan de draagmoeder uitsluitend gemaakte kosten mogen worden vergoed, eventueel met inbegrip van gedeerde inkomsten.

Gelet op het feit dat de draagmoeder de meeste zorgkosten reeds vergoed zal krijgen op grond van de zorgverzekering en aanspraak kan maken op sociale zekerheidsregelingen omtrent zwangerschaps- en bevallingsverlof, blijven er nog beperkte kostenposten over (bijvoorbeeld vergoeding van eigen risico zorgverzekering of aanschaf van positiekleding). Buiten kijf staat dat vergoeding van ervaren (fysiek) ongemak of een 'beloning' voor de 'goede daad' niet past bij een vergoeding 'om niet'.

Terug naar de andere pijler van de wetgever (simpeler erkenning van buitenlandse geboorteaktes), ook die berust op drijfzand. Want waarom wijken wensouders uit naar landen waar de praktijk van draagmoederschap het daglicht niet kan verdragen? Het simpele antwoord is omdat daar het aanbod groter is. Het vooruitzicht van een simpeler erkenning van de geboorteakte is zinledig als in de landen waarvoor dat geldt, geen draagmoeder kan worden gevonden.

DE DRAAIDEUR CONSTRUCTIE VAN HET ETHISCHE ARGUMENT

En dan de suggestie dat het wetsvoorstel een versterking oplevert van het recht van het kind op afstammingsinformatie. Waarin is die versterking dan gelegen? Dat wensouders en draagmoeders in de huidige situatie door bepaalde juridische hoepels moeten springen, heeft tenminste nog als voordeel dat duidelijk is uit wie het kind is geboren en hoe het ouderlijk gezag uiteindelijk bij de wensouders is gekomen.

Het voorliggende voorstel breekt met een aantal essentiële zaken:

- Ten eerste met het **fundamentele rechtsbeginsel van het Nederlandse familierecht dat de vrouw die het kind baart, de juridische moeder van het kind is.**
- Ten tweede **verdraait het voorstel de werkelijkheid door de niet-genetisch verwante wensouder(s) vanaf de geboorte als de ouder(s) van het kind aan te merken.** Wat heeft het kind aan een vermelding van de draagmoeder op een vervolgblad van de geboorteakte (die je in de regel pas opvraagt als je gaat trouwen) of een afstammingsregister als het niet weet dat het geboren is uit een draagmoeder? Alles staat of valt bij de bekendheid van dat feit en in dat opzicht bevat het wetsvoorstel uitsluitend de ijdele hoop dat wensouders de aan hun gerichte positieve verplichting nakomen. Kortom, er is geen sprake van een versterking, maar juist van een verzwakking.

Daarbij geldt dat alleen het beschikbaar zijn van afstammingsinformatie niet voldoende is. Met het oog op de rechten van het kind dient het wetsvoorstel ook een voorziening te bieden op grond waarvan het kind desgewenst op latere leeftijd de toekenning van het ouderschap aan de niet-genetisch verwante ouder teniet kan laten doen en eventueel in plaats daarvan de wel genetisch verwante ouder (de draagmoeder of donor van de geslachtsceel) als ouder kan erkennen. Bij adoptie bestaat een enigszins vergelijkbare voorziening in de vorm van de mogelijkheid van herroeping van de adoptie.

PARADOXALE UITGANGSPUNTEN

Volgens de toelichting heeft de voorgestelde regeling niet tot doel om draagmoederschap te bevorderen of ontmoedigen, maar om de betrokkenen beter te beschermen. Dit strookt echter allerminst met het voorstel om het verbod op openbaarmaking van de wens om zelf draagmoeder te worden of zelf een draagmoeder te vinden op te heffen.

Zonder enige twijfel zullen vraag en aanbod hier hun werk gaan doen met meer draagmoederschapstrajecten tot gevolg. Het argument dat deze verbodsopheffing voor de hand ligt omdat er een regeling voor draagmoederschap wordt getroffen, is totaal niet logisch. Een wetgever die uitsluitend de scherpe randen wil wegvijlen van de bestaande juridische hoepels, behoeft niet te voorzien in een verruiming van de mogelijkheden voor wensouders en draagmoeders om elkaar te vinden. En al zeker niet via organisaties die daarvan hun bedrijf kunnen maken. Zoals de praktijk heeft geleerd bij adoptieorganisaties: ook al mag er geen winst oogmerk zijn, de organisatie kan alleen maar voortbestaan als er genoeg adopties – of in dit geval: draagmoederschapstrajecten – zijn.

Het moge dus duidelijk zijn dat de bedrijfsvoering van deze organisaties gericht is op een vergroting van vraag en aanbod en niet het veilig stellen van belangen van de draagmoeder en het kind ook al komt dat in het voorstel soms zo over.

FEITEN EN RISICO'S

Het is een gegeven dat draagmoederschap voorkomt, zowel in eigen land als daarbuiten. Maar betekent dit dat je als wetgever dan geen andere keuze hebt om het maar te accepteren? Er gebeuren in andere landen wel vaker dingen waar men in Nederland anders over denkt of andersom. Daar laat de wetgever zich ook niet altijd iets aan gelegen liggen. De voorgestelde regeling doet in wezen niet veel anders dan bestaande juridische hoepels vervangen door nieuwe juridische hoepels, waarmee wellicht het ene probleem wordt verholpen maar ondertussen een ander probleem wordt gecreëerd.

De risico's die het gebruik van een draagmoeder met zich brengt voor het kind en de betrokkenen, kunnen in feite alleen maar worden voorkomen door draagmoederschap te verbieden. Dat zal in eerste instantie tot een vlucht naar het buitenland leiden, maar op langere termijn tot het besef dat draagmoederschap geen 'goede daad' is. Een tendens zoals die inmiddels ook zichtbaar is bij interlandelijke adoptie.

TOT SLOT

Ongewenst kinderloos zijn is pijnlijk en verdrietig, maar van alle eeuwen. Berusting lijkt echter iets te zijn dat in deze moderne maakbare wereld geen plek meer heeft en is ingeruild voor juridisch gekunstel en knip en plakwerk ten gunste van een consument die geld en macht heeft om ogenschijnlijk wet en regelgeving naar haar hand te kunnen zetten.

Adoptie & Foster Coaching Nederland

Hilbrand Westra

Bina M. de Boer

Aurelie Lever

Soorien Zeldenrust

DongMi Engels

Susan Stam